

PERSPECTIVA CONSTITUCIONAL I CARTA EUROPEA DE LES LLENGÜES REGIONALS O MINORITÀRIES¹

Joaquim TRIADÚ I VILA-ABADAL

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

En primer lloc, no puc deixar de donar les més sinceres gràcies al conseller de Justícia, el Sr. Josep Delfí Guàrdia, i al director del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, el Sr. Josep Manuel Silva, per la invitació a participar en aquesta important Jornada sobre la normativa lingüística aplicada a l'àmbit judicial i la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.

És molt important, i socialment remarcable, que es parli de la llengua catalana i d'altres llengües minoritàries en l'àmbit de la justícia. I és important perquè la justícia no serà igual per a tothom, si tothom no té dret a fer-ne ús utilitzant la seva llengua pròpia. Els qui operem en el món del dret —advocats, procuradors, magistrats, jutges, secretaris de jutjat, fiscals, personal de l'Administració de justícia— estem al servei dels usuaris de la justícia, que són tots els ciutadans. I nosaltres no hauríem, per raons personals o polítiques, de situar aquests ciutadans en posició de desavantatge pel fet de no poder-se comunicar amb la justícia en la seva llengua habitual. I amb això vull dir, per exemple, que els primers responsables en som els advocats, que sovint tirem pel dret, i sota l'excusa més o menys real que si es fa en castellà ens evitem «problemes», deixem de banda el català com a instrument d'ús jurídic. I si realment hi hagués possibles perjudicis per utilitzar el català, seria, aleshores, l'Administració de justícia la que hauria de

1. Conferència pronunciada el 26 d'abril de 2002 a la «Jornada sobre la Normativa Lingüística Aplicada a l'Àmbit Judicial. Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries», que va organitzar el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya.

corregir aquesta situació (i també hi ha un element molt important com és la voluntat política del Ministeri de Justícia i de la Generalitat d'impulsar-ho). Els responsables polítics han de donar exemple, com és el cas de la condició de mèrit o requisit previ del coneixement del català en l'accés a àmbits judicials o de la fiscalia. Però això serà, ben segur, objecte d'anàlisi durant el dia d'avui amb la intervenció de persones més coneixedores d'aquest tema que no pas jo, si bé no vull esquivar aquest tema atesa la seva transcendència social i política.

El títol de la meva intervenció, a petició del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, és «Perspectiva constitucional i Carta europea de les llengües regionals i minoritàries». En aquest sentit, pretenc fer una síntesi introductòria sobre aquesta important declaració del Consell d'Europa, el seu contingut i la seva evolució, i emmarcar-la, lògicament, en l'entorn jurídic constitucional espanyol i estatutari a Catalunya.

Comencem, per tant, fent un breu recordatori del marc constitucional i estatutari en matèria lingüística.

La Constitució espanyola de 1978 estableix uns paràmetres lingüístics que es basen en uns aspectes bàsics:

a) Declaració d'intencions en el preàmbul de la Constitució sobre el dret dels espanyols i dels pobles d'Espanya a exercir els drets humans, les seves cultures i tradicions, llengües i institucions.

b) Referència a la llengua castellana pel que fa al seu àmbit territorial a tot l'Estat, i també pel que fa al deure de conèixer-la per part de tots els espanyols, com també el dret d'usar-la (art. 3.1).

c) Reconeixement de l'oficialitat de les altres llengües espanyoles en els seus respectius territoris si l'estatut d'autonomia respectiu ho recull (art. 3.2).

d) La pluralitat lingüística ha de ser objecte d'especial protecció i respecte (art. 3.3).

Posteriorment, la Constitució fa esment a la llengua de forma col·lateral en un apartat temàtic de mitjans de comunicació públics quan estableix que aquests han de guardar respecte al pluralisme lingüístic de l'Estat (art. 20.3).

També es refereix de nou a les llengües quan estableix la possibilitat de regular-ne l'ensenyament per part de les comunitats autònomes (art. 148.17).

Pel que fa estrictament a l'àmbit judicial, la Constitució no estableix cap directiva en un sentit o en un altre referent a l'ús de les llengües. Per tant, el no pronunciament s'entén com una remissió a la legislació específica que regularà, si escau, aquesta qüestió, com així ha estat en la Llei orgànica del poder judicial.

L'element important, però, era quin és el nivell d'exigència que s'ha de demanar als organismes públics a l'hora d'haver d'atendre en les diverses llengües diferents del castellà. I, més concretament, com afecta això l'Administració de justícia.

Per saber exactament com s'ha de procedir d'acord amb el text actual de la Constitució i amb la interpretació que en fa el Tribunal Constitucional, ens haurem de remetre a la Sentència 82/1986, de 26 de juny, dictada en el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei basca de normalització lingüística, quan afirma genèricament que la instauració per l'article 3.2 de la Constitució de la cooficialitat de les llengües espanyoles en algunes comunitats autònomes té conseqüències per a tots els poders públics en aquestes comunitats, i el dret dels ciutadans a utilitzar qualsevol de les llengües oficials davant de qualsevol Administració amb plena eficàcia jurídica, i ho expressa de la manera següent: «*La oficialidad de una lengua implica en definitiva el que en ciertos casos deban los poderes públicos llevar a cabo su actuación y su relación con el ciudadano en esta lengua, cuando es el interesado quien la elige y se hayan previsto los medios para ello.*»

Per tant, l'opció lingüística que prengui el ciutadà en la seva relació amb una administració es deriva de l'art. 3 de la Constitució i de l'estatut d'autonomia respectiu. A més a més, a Catalunya és reforçat per la Llei de normalització lingüística, que en el seu redactat preveu aquest dret a comunicar-se en qualsevol de les dues llengües oficials amb les administracions públiques. Aquest dret va ser refrendat per unes altres sentències del Tribunal Constitucional, en aquest cas la referent precisament a la Llei catalana de política lingüística de 1983 (Sentència 83/1986), la referent a un conflicte positiu de competències contra el Decret 125/1984, de 17 d'abril, del Govern català (Sentència 74/1989) quan expressa el Tribunal «*el derecho a usar la lengua oficial de su elección y a ser atendido en ella por los poderes públicos ocupa un lugar preferente*».

Pel que fa a les administracions públiques, i a com afronten aquest dret dels ciutadans a ser atesos en la llengua triada, val a dir que el Tribunal Constitucional ho modula segons l'Administració pública a què es refereix, si bé, com a principi general, estableix que el deure de l'Administració d'atendre els ciutadans en la llengua oficial escollida és un deure global de l'Administració i no un deure individual de tots i cada un dels funcionaris (Sentència 76/1983).

Posteriorment, en la Sentència que analitza la Llei de funció pública catalana, accepta que el coneixement del català pot ser un element de capacitat i mèrits reconeguts per accedir a la funció pública. Per tant, semblaria

una certa flexibilització del criteri anterior sobre l'obligació institucional però no individual.

Entrem ara a analitzar breument el cas de l'Administració de justícia, on el més remarcable és la Sentència del Tribunal Constitucional 56/1990, en la qual determina la competència estatal (art. 149.1.5 i 6 de la Constitució). I, així, defensa la posició que va establir l'art. 231 de la Llei orgànica del poder judicial, que dóna preeminència a la llengua castellana basant-se en l'obligació de coneixement del castellà i en el principi de tutela judicial efectiva.

D'altra banda, el *Butlletí d'Informació* núm. 127, de gener de 1996, del Consell General del Poder Judicial, exposa el dictamen del Consell en relació amb la rectificació de la Carta europea de les llengües regionals i minoritàries, i en l'informe hi ha un apartat dedicat a la situació de l'ús de les llengües regionals a l'Administració de justícia, i més concretament diu:

«Como señala el Auto del Tribunal Constitucional de 25 de octubre de 1993 (ATC 311/1993), de acuerdo con la doctrina expresada en Sentencias como las SSTC 82/1986 y 46/1991, lo que caracteriza a una lengua como oficial es su reconocimiento como tal por los poderes públicos, como medio de comunicación en ellos y entre ellos, así como en la relación de éstos con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos. A este respecto, el castellano es, en el conjunto del Estado español, el medio normal de comunicación de los poderes públicos y de los ciudadanos ante ellos, ya que solamente respecto del castellano existe en todo el territorio del Estado un deber individual generalizado de conocimiento y puede establecerse la presunción de que todos los españoles lo conocen. Al propio tiempo, en los territorios dotados de un estatuto de cooficialidad lingüística, el uso por los particulares de cualquiera de las lenguas oficiales tiene plena validez jurídica en sus relaciones con los poderes públicos, siendo el derecho a usar dichas lenguas ante cualquier organismo un derecho fundado en la Constitución (art. 3.2) y en el respectivo Estatuto de Autonomía. En todo caso no cabe contraponer el castellano como lengua oficial del Estado a las demás lenguas, ya que el respeto y la protección de los distintos idiomas de los pueblos de España incumben tanto a la Administración Central como a los organismos de cada Comunidad Autónoma. Por ello puede ser exigido el conocimiento de ambas lenguas, dotadas del estatuto de cooficialidad, para acceder a la función pública (ATC 437/1987, STC 82/1986).

»En relación con la posibilidad de utilizar la lengua propia ante las autoridades y poderes públicos, debe distinguirse, como hiciera la STC 82/1986,

entre el reconocimiento oficial de un idioma, es decir, la asignación al mismo de plenitud de efectos oficiales, y la posibilidad de utilizarlo en un procedimiento judicial o administrativo. En las actuaciones judiciales la regla general en el conjunto del territorio del Estado es la utilización del castellano, mientras que en el territorio de cada Comunidad Autónoma que cuente con una lengua oficial propia, ésta en la actualidad puede ser utilizada en las condiciones establecidas por el artículo 231 de la Ley Orgánica del Poder Judicial (AATC 1103/1986, 935/1987). Por otra parte, conviene tener en cuenta que determinadas actuaciones de los Juzgados y Tribunales no son de índole jurisdiccional (STC 56/1990, f.j. 31º), como ocurre en los supuestos de ejercicio de competencias gubernativas, de gobierno de los órganos del Poder Judicial, o en el caso de la llevanza y ordenación del Registro Civil, función que se inserta dentro de las competencias exclusivas del Estado (STC 62/1990). Respecto de los procedimientos administrativos, el derecho a utilizar en el ámbito autonómico una lengua cooficial ha sido reconocido por el Tribunal Constitucional, no tanto por parte del contenido esencial del derecho a la igualdad ante la ley, sino como consecuencia de la directa eficacia normativa del artículo 3.2 de la Constitución Española. El propio Tribunal se ha referido expresamente a que se trata de un derecho de aplicación progresiva, en función de las posibilidades existentes un momento determinado, que no puede ser exigido en su plenitud de forma inmediata (SSTC 2/1987, 82/1986), recordando incluso a este respecto el artículo 10 la Carta Europea de lenguas regionales o minoritarias.

»Finalmente, cabe señalar que, puesto que tanto el Estado como las Comunidades Autónomas tienen el deber de asegurar el conocimiento, tanto del castellano como de las lenguas propias de aquellas Comunidades que tengan otra como oficial, deber que deriva no sólo del Estatuto sino de la misma Constitución (SSTC 87/1983, f.j. 5º, y 88/1983, f.j. 4º), no pueden desconocerse las consecuencias que de este deber se puedan derivar respecto del uso por los particulares de las lenguas oficiales en sus relaciones con los poderes públicos (STC 337/1994, f.j. 17º), teniendo en cuenta, por otra parte, el derecho de los particulares, en los territorios dotados de estatutos de cooficialidad lingüística, a emplear cualquiera de las lenguas oficiales, a su elección, en las relaciones con cualquier poder público radicado en dicho territorio (f.j. 21º, de la STC 337/1994 citada, que remite a la STC 82/1986).

»En lo que se refiere a la lengua de trabajo o lengua del procedimiento, el artículo 231 de la Ley Orgánica del Poder Judicial establece que los titulares de los órganos jurisdiccionales, así como los miembros del Ministerio Fiscal, los Secretarios y los demás funcionarios de los Juzgados o Tribunales usarán el castellano, pudiendo usar también la lengua oficial propia de la Co-

munidad autónoma si ninguna de las partes se opusiere, alegando desconocimiento de ella que pudiera producir indefensión (núm. 2 del mismo precepto).

»Como lengua relacional de los particulares con los órganos jurisdiccionales, esta misma norma faculta a las partes, a sus representantes y letrados, así como a los testigos y peritos, para utilizar la lengua que sea también oficial en la Comunidad Autónoma correspondiente, tanto en manifestaciones orales como escritas.

»En cuanto a la presentación de documentos, el número 4 del artículo 231 citado reconoce plena validez y eficacia a los presentados en el idioma oficial de una Comunidad Autónoma y en general a las actuaciones judiciales realizadas en la misma, sin necesidad de traducción. Esta medida habrá de ser adoptada de oficio cuando deban surtir efectos en un diferente ámbito territorial, procediéndose también a la traducción cuando así lo dispongan las leyes o lo solicite una de las partes, alegando indefensión.»

Per tant, aquest és el *modus operandi* que és imposat per la normativa vigent i la interpretació que n'han fet el Tribunal Constitucional i el Consell General del Poder Judicial.

Val a dir que segons la meua opinió personal s'ha obtat per una solució feble per a les llengües com el català. Ho és perquè es fa d'una manera subtil una divisió entre llengua preeminent (de treball) i llengua individual (d'ús a instància de part). Però això no és altra cosa que la conseqüència d'una solució asimètrica del tema lingüístic en l'estructura constitucional i estatutària.

De fet, segons el meu criteri, el text de la Constitució hauria d'haver permès ser més valent en la redacció dels articles que fan referència a la llengua en la redacció de l'Estatut.

La redacció final de l'Estatut d'autonomia de Catalunya en els temes lingüístics bàsics diu el següent:

1. «La llengua pròpia de Catalunya és el català.»
2. «L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com ho és també el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.»
3. «La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar-ne llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.»

Aquesta redacció final va ser fruit d'una llarga, complicada i profunda anàlisi per part dels redactors de l'Estatut, que havien contemplat altres al-

ternatives que igualaven el català al castellà en tots els ordres i molt bàsicament en el d'obligatorietat de coneixement.

Segons el criteri d'un sector minoritari dels redactors, quan la Constitució, en l'article 3.1 i 3.2, estableix quina és la llengua oficial de l'Estat i quines ho són de les comunitats autònomes, deixa en mans dels estatuts respectius aquesta declaració i la seva intensitat. I, a més, al seu criteri, estableix l'obligació de conèixer el castellà no en virtut de la seva importància, sinó en virtut de ser llengua oficial. I no fa altra distinció de llengües oficials que no sigui el de l'extensió territorial. Per tant, a l'igual que sembla lògic assegurar el coneixement del castellà arreu de l'Estat, també hauria de ser igualment lògic assegurar el coneixement del català, llengua oficial, en el seu àmbit territorial.

Raons d'ordre polític van fer veure als parlamentaris redactors de l'Estatut que, per mantenir el nivell de cohesió social, calia no fer pressió sobre els catalans castellanoparlants, i més encara quan el 1980 l'ensenyament obligatori de la llengua catalana era tot just incipient.

Posteriorment, el Tribunal Constitucional va dictar una Sentència arran de la Llei de normalització lingüística de Galícia (STC 84/1986) en la qual declara inconstitucional «el deure de conèixer el gallec», i ho argumenta en el sentit que en el gallec no es donen els elements que fonamenten l'obligatorietat de la llengua castellana i per tant se n'ha d'excloure el deure del coneixement. Cal remarcar que la Sentència no especifica quin són aquests «elements» que té el castellà i no té el gallec, i acaba la Sentència afirmant que obligar a conèixer una llengua cooficial diferent del castellà podria ser discriminatori.

Val a dir, però, que al marge d'aquest pronunciament del Tribunal Constitucional hi ha doctrina de constitucionalistes que avalen una interpretació diferent, si bé no ha estat majoritària, i per tant hem d'atenir-nos al criteri marcat pel Tribunal.

Per tant, a partir d'aquesta situació de tracte desigual de les dues llengües oficials a Catalunya, s'ha hagut de bastir tota una arquitectura jurídica en l'àmbit dels usos de la llengua, que ha de fer certs equilibris per entrar de ple en la constitucionalitat de la norma.

Ja he dit al principi de la meva intervenció, però, que la regulació existent no és l'obstacle que impedeixi una més i millor presència del català en el món jurídic. El principal element és la voluntat de tots els agents que conviuen en l'àmbit jurídic: el factor humà i el factor de voluntat política de les administracions i del Consell General del Poder Judicial. No seríem justos, ni faríem honor a la veritat, si afirméssim que una redacció diferent de l'Estatut i les lleis posteriors farien canviar d'un dia per l'altre la realitat

que vivim. Això, ben segur, milloraria les coses pel que fa l'estatut d'obligatorietat del català però comportaria també adaptacions socials que caldria saber conduir amb intel·ligència.

Un cop presentada una breu perspectiva de la vessant constitucional i estatutària de la normativa lingüística en l'àmbit judicial, i que serà tractada més a fons i amb més detall i coneixement del dia a dia que no pas jo al llarg de la jornada d'avui, vull entrar ara en la segona de les dues parts en què he dividit la meua intervenció, com és fer una presentació resumida a vol d'ocell del que és la Carta europea de les llengües i la seva aplicabilitat a Espanya i a Europa, posant especial èmfasi en els aspectes referents a l'Administració de justícia.

El 4 d'octubre de 1988 es va aprovar inicialment en l'Assemblea de Parlamentaris del Consell d'Europa la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, que havia sorgit d'una iniciativa de la Conferència de Poders Locals i Regionals (que el 1984 havia posat un grup d'experts a treballar en aquest tema). L'aprovació definitiva per part del Comitè de Ministres va ser el 5 de novembre de 1992.

El primer objectiu a obtenir és que fos una Carta que suposés un avanç important en relació amb la situació existent en aquells països europeus amb situacions de llengües minoritàries.

El segon objectiu era que no fos un pas enrere per a aquells països europeus on el tema del tractament lingüístic estigués molt més avançat que la mitjana europea. És el cas de Bèlgica, Suïssa o d'Espanya, per posar tres exemples.

Per últim, calia redactar un text que pogués ser votat primer en el Comitè de Ministres del Consell d'Europa i ratificat posteriorment pels òrgans corresponents dels països participants en el Consell d'Europa.

I aquest text havia de tenir la consideració de *conveni internacional*. De la història del procés d'aprovació, se'n trasllueixen les reticències de països com Grècia, Turquia, França i Gran Bretanya, amb una voluntat de tenir un idioma predominant, i una més bona predisposició de països amb un reconeixement més plural (Espanya, Bèlgica i Alemanya).

Va haver-hi també un debat molt viu sobre el format jurídic que se li volia donar. Al final es va acordar que seria una *convenció internacional*. I els avantatges d'aquesta fórmula a l'hora d'obtenir els màxims suports eren evidents:

1. Una convenció és un document de rang internacional màxim.
2. Té un sistema d'aprovació més senzill en el Consell d'Europa ja que el Comitè de Ministres la pot aprovar sense unanimitat.

3. La Carta ha de ser ratificada per cada país per entrar en vigor; per tant, la seva aprovació al Consell d'Europa no obliga d'entrada ningú. Per ser obligatòria en un país, cal que sigui ratificada en l'àmbit de cada estat.

Quin és l'objecte de protecció de la Carta? Quin bé pretén protegir?

El bé a protegir no són les minories lingüístiques enteses com a població o persones físiques, sinó que el bé a protegir són les llengües minoritàries. El seu objectiu és, per tant, de caràcter cultural.

I en la dicotomia que sempre apareix entorn del tema lingüístic entre llengua territorial o llengua individual, la Carta va prendre com a base el caràcter de llengua lligada a un territori i no el de drets individuals.

Tot i així, en la Carta no es parla enlloc ni es recomana el tractament constitucional que havien de tenir aquestes llengües en el si dels estats. Així, no es proclama l'evolució necessària cap a l'oficialitat d'aquestes llengües.

Per tant, la filosofia del text que va ser aprovat el 1992 és la següent:

D'una banda, es considera que la llengua és un dret, i que es tracta de preservar aquest dret i de garantir-ne la no-discriminació. D'altra banda, es parteix del convenciment que una llengua és una riquesa cultural de primer ordre, que és necessari protegir i recuperar.

La Carta preveu el respecte a l'àmbit geogràfic de cada llengua, la seva promoció en l'ús oral i escrit, la seva presència en l'ensenyament, la promoció del seu aprenentatge, els intercanvis internacionals i la recomanació de crear òrgans administratius a nivell territorial que vetllin per impulsar aquestes actuacions.

També hi ha un seguit de disposicions més concretes, que els estats podien ratificar totalment o parcialment en relació amb l'Administració de justícia, mitjans de comunicació, temes culturals, vida econòmica i social, etc.

I per últim hi ha un sistema de control o organisme de reclamacions que funciona com un *ombudsman* de les llengües europees i que entén i tracta de queixes sobre aquesta matèria, amb la possibilitat de ser advertit l'estat infractor.

Si entrem més en detall en l'estructura temàtica de la Carta i els seus apartats, podrem veure el següent —i ho faré resseguint una anàlisi magnífica que es desenvolupa en l'article de la lletrada de la Generalitat, la Sra. Mercè Corretja, en la revista *Quaderns de Dret Públic* 2001—, quan diu:

«El preàmbul de la Carta conté dues afirmacions de gran transcendència com a valors o principis inspiradors a tenir en compte en l'adopció de les mesures legislatives o executives d'aplicació del tractat: El dret a l'ús d'una llengua regional o minoritària en la vida privada i pública es considera un dret imprescriptible, de conformitat amb els principis del Pacte in-

ternacional dels drets civils i polítics de les Nacions Unides i amb l'esperit del Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals, consideració que obliga els poders públics a protegir i emparar aquest dret d'acord amb els dos tractats esmentats i legitima l'ús dels instruments jurídics tant interns com internacionals que el garanteixen; i, en segon lloc, el reconeixement de la protecció i el foment de les llengües regionals o minoritàries es considera com una contribució important en la construcció d'una Europa basada en els principis de la democràcia i de la diversitat cultural, declaració que vincula l'acció protectora dels estats amb principis com la democràcia, que és un element essencial de l'Estat d'acord amb la nostra Constitució, o el pluralisme, que constitueix un valor superior del nostre ordenament jurídic.

»Per tal d'entrar en el contingut de la Carta, cal assenyalar que aquesta s'estructura en cinc parts. La primera comprèn les definicions, els compromisos i les obligacions de caràcter general. La segona es refereix als objectius i principis, els quals són obligatoris per a totes les parts. En canvi, la tercera part, que conté la llista de mesures concretes, legislatives i executives, que els estats s'hauran de comprometre a adoptar, es regeix pel principi dispositiu: s'estructura en diverses opcions, dintre les quals els estats poden decidir el grau d'assumpció del seu compromís en els diferents àmbits materials d'aplicació. La quarta estableix el règim de control de l'aplicació de la Carta, tot atribuint una funció de control al Comitè de Ministres del Consell d'Europa, i la cinquena conté les disposicions relatives a signatura, aprovació, ratificació, entrada en vigor i sistema d'adhesions.

»Entrant en l'anàlisi concreta del text, l'article 1 de la Carta estableix en primer terme les definicions dels conceptes que s'utilitzen en la Carta.

»A aquests efectes, destaquem que la Carta refereix l'expressió *llengües regionals o minoritàries* a les llengües parlades tradicionalment en un territori d'un estat per nacionals d'aquest estat que constitueixen un grup numèricament inferior a la resta de la població de l'estat i diferents de la o les llengües oficials de l'estat.

»Aquest concepte no inclou els dialectes de la llengua oficial (o de les llengües oficials) ni les llengües dels immigrants.

»Per *territori en què es parla una llengua regional o minoritària* s'entén l'àrea geogràfica en què aquesta llengua és el mitjà d'expressió d'un nombre de persones que justifica l'adopció de les diferents mesures de protecció i foment previstes a la Carta.

»Pel que fa a les llengües a les quals s'apliquen les disposicions de la Carta, els estats han d'identificar en l'instrument de ratificació, acceptació o aprovació, quines llengües de les que es parlen en el seu territori com-

pleixen els requisits de la definició i s'han de comprometre a aplicar un nombre mínim d'estipulacions. Per tant, l'Estat no té llibertat per decidir a quines llengües aplica els preceptes de la Carta sinó que té l'obligació d'identificar quines compleixen la definició de llengua regional o minoritària que s'especifica, però en canvi sí que pot triar el règim jurídic que li aplicarà, dins de les possibilitats que la pròpia Carta preveu a partir d'un compromís mínim.

»D'acord amb l'Instrument de ratificació, l'Estat espanyol reconeix el caràcter de llengua regional o minoritària que es conté a la Carta:

»— A les llengües reconegudes com a *oficials* als estatuts d'autonomia de Catalunya, País Basc, Illes Balears, Galícia, Comunitat Valenciana i Navarra. Així, amb ple respecte a l'article 3 de la Constitució espanyola, l'Estat remet als estatuts d'autonomia la identificació de les llengües oficials diferents de la castellana que compleixen els requisits de la definició de la Carta per ser considerades regionals o minoritàries. En aquest sentit, per tant, el català, l'èuscar i el gallec tindran aquesta consideració.

»— A les llengües que els estatuts d'autonomia *protegeixen i emparen* en els territoris on tradicionalment es parlen. Entre aquestes, cal esmentar la llengua aranesa a Catalunya, el bable a Astúries i el català a Aragó, que no tenen caràcter oficial segons els mateixos estatuts.

»Tot i aquesta assimilació a efectes conceptuals entre llengües oficials i llengües protegides pels estatuts d'autonomia, el règim jurídic d'unes i altres és diferent. Així, mentre a les primeres se'ls apliquen els articles de la Carta que assenyalen l'instrument de ratificació, a les segones només se'ls apliquen aquests mateixos articles “quan es pugui raonablement [...] en consonància amb els objectius i principis establerts a l'article 7”. Per tant, en aquest segon cas, no es pot parlar pròpiament d'un règim jurídic, configurat per un conjunt de drets i obligacions, sinó tan sols d'una manifestació de voluntat de l'Estat, amb una finalitat protectora i de tutela o de principis orientadors.

»3. OBJECTIUS I PRINCIPIS

»La part II de la Carta conté els objectius i principis que vinculen la política, la legislació i la pràctica dels estats en matèria de llengües regionals o minoritàries. Aquests objectius i principis no tenen caràcter facultatiu o discrecional sinó que són obligatoris per a tots els estats que siguin part en el tractat, però estan formulats en termes molt amplis i genèrics.

»Aquests objectius i principis es poden agrupar a l'entorn de sis punts principals:

»A) El reconeixement de les llengües oficials o minoritàries, com a expressió de la riquesa cultural, reconeixement que comporta un dret legítim a l'ús, amb independència de l'oficialitat o no de les llengües.

»B) El respecte a l'àrea geogràfica de cada llengua regional o minoritària, de manera que les divisions administratives no siguin un obstacle per al seu foment. Aquest punt és d'especial interès per a la llengua catalana, l'oficialitat de la qual està declarada per tres estatuts d'autonomia, i podria fomentar l'adopció d'accions públiques conjuntes de les tres comunitats corresponents.

»C) La legitimitat de les polítiques de discriminació positiva. A l'entorn d'aquest punt, l'article 7 inclou dos objectius: la necessitat d'una acció decidida de foment de les llengües regionals o minoritàries encaminada a la seva salvaguarda, i el facilitar i/o fomentar l'ús oral i escrit de les llengües regionals i minoritàries en la vida pública i privada.

»D) El principi de garantia de l'ensenyament i l'estudi de les llengües regionals o minoritàries en tots els nivells, i l'obligació de proveir els mitjans que ho permetin, així com la promoció d'estudis i investigació sobre aquestes llengües a les universitats o centres equivalents.

»E) La promoció de les relacions entre els grups lingüístics. Aquest punt també té dos vessants diferenciats a l'article 7: d'una banda, dins del mateix Estat, a través del manteniment i el desenvolupament de relacions entre grups que utilitzin una mateixa llengua regional o minoritària, de forma igual o semblant, i les relacions culturals amb grups que utilitzin llengües diferents i, de l'altra, fora del propi Estat, a través dels intercanvis transnacionals.

»F) Facilitar l'accés dels no parlants d'aquestes llengües a l'aprenentatge de les llengües regionals o minoritàries que resideixin en el territori on es parlen a través de la provisió dels mitjans oportuns. Es tracta d'una mesura de foment i difusió més enllà de la comunitat lingüística.

»A més, l'article 7, apartat 2, proclama els principis de no-discriminació per l'ús d'una llengua regional o minoritària; tolerància i comprensió mútua entre els grups lingüístics; audiència de les necessitats i els desitjos de les comunitats parlants d'aquestes llengües a través de la creació d'òrgans assessors i l'aplicació flexible de les disposicions de la Carta a les llengües sense territori.

»És de gran interès destacar l'afirmació que l'adopció de mesures especials a favor de les llengües regionals o minoritàries destinades a promoure la igualtat entre els habitants que les parlen i la resta de la població no es considerarà un acte de discriminació.

»4. EL RÈGIM JURÍDIC PREVIST A LA CARTA

»La Part III conté el règim jurídic concret que l'estat es compromet a aplicar. Els articles 8 a 14 es refereixen, respectivament, als diferents àmbits materials: ensenyament, justícia, autoritats administratives i serveis públics, mitjans de comunicació, activitats i serveis culturals, vida econòmica i social i intercanvis transfronterers, i en cada àmbit recullen diferents graus de compromís que l'estat ha d'adoptar.

»Cal assenyalar que l'instrument de ratificació assumeix compromisos en tots els àmbits i amb el màxim grau. Ara bé, en relació amb la llengua catalana a Catalunya això no implica un increment en els drets dels ciutadans, perquè la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, ja preveu tots els drets que es podrien derivar d'aquests compromisos, i molt especialment els referents a totes les activitats educatives (aprenentatge i formació professional).

»En matèria de justícia, l'Estat espanyol ratifica l'article 9.1 en tots els seus apartats, pel qual es compromet a assegurar a les circumscripcions de les autoritats judicials en les quals el nombre de persones que hi resideixin i parlin aquestes llengües ho justifiqui, les mesures següents:

- »— en els procediments penals, civils i contenciosos administratius que els òrgans jurisdiccionals, a sollicitud d'una de les parts, portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries;
- »— garanteixin a l'acusat el dret d'expressar-se en la llengua regional o minoritària (procediment penal) o permetin que en les compareixences personals en els litigis es puguin utilitzar aquestes llengües (procediment civil i contenció administratiu);
- »— s'assegurin que les demandes i proves escrites o orals no siguin desestimades per estar redactades en aquestes llengües;
- »— permetin la presentació de documents i proves en aquestes llengües, i redactin en aquestes llengües els documents relatius a un procediment judicial a sollicitud de part.

»Aquests drets s'han d'exercir sense despeses addicionals per a l'interessat i s'han d'utilitzar intèrprets i traductors si fos necessari.

»Ara bé, aquests compromisos resten limitats per la condició que el jutge no consideri que la utilització de les possibilitats ofertes per aquest paràgraf constitueixi un obstacle per a la bona administració de la justícia, i aquí entra la discrecionalitat del jutge. Cal dir, però, que es pot interpretar que aquesta disposició no és d'aplicació a Espanya perquè la llei espanyola no permet aquesta discrecionalitat.

»La validesa de les actuacions, tant orals com escrites, la possibilitat

d'ús per les parts en el procés i dels seus representants, testimonis i perits, i la presentació d'escrits i documents en llengua no castellana ja està previst en la legislació vigent (Llei orgànica del poder judicial i Llei de política lingüística).

»El darrer apartat de l'article 9 de la Carta preveu que les parts es comprometen a fer accessibles en les llengües regionals o minoritàries els textos legislatius nacionals més importants, aspecte que actualment també ja es compleix, a través de la publicació de les normes amb rang de llei en totes les llengües oficials diferents del castellà al BOE.

»En aquest àmbit, per tant, les disposicions de la Carta no aporten cap novetat.

»Pel que fa a les autoritats administratives i als serveis públics, els compromisos que assumeixen ja es compleixen sobradament en relació amb la llengua catalana: vetllar per l'ús de les llengües regionals o minoritàries per les autoritats administratives del territori lingüístic; facilitar formularis i textos administratius d'ús freqüent en aquestes llengües o versions bilingües i permetre a les autoritats administratives redactar documents en una llengua regional o minoritària.

»El segon paràgraf es refereix a l'ús de les llengües regionals o minoritàries per les autoritats locals i regionals, possibilitat dels parlants de presentar sol·licituds escrites o orals en aquelles llengües, publicar els textos oficials en aquestes llengües, ús de les llengües regionals o minoritàries en els debats parlamentaris o de les seves assemblees i l'adopció de les formes tradicionals i correctes en matèria de toponímia.

»En relació amb els serveis públics, els compromisos que s'assumeixen són poc vinculants (els verbs utilitzats són vetllar, permetre...) i ja es compleixen en el cas de la llengua catalana a Catalunya.

»Finalment, el darrer paràgraf de l'article 10 es refereix a adoptar mesures de traducció, interpretació, selecció de personal funcionari en nombre suficient i destinació del personal que conegui les llengües regionals o minoritàries al territori corresponent, aspectes que ja tenen el seu reflex actualment tant a la Llei de política lingüística com a la legislació vigent en matèria de funció pública, pel que fa a la llengua catalana.

»En el marc de l'article 14, sobre els intercanvis transfronterers, es preveu que els estats afavoreixin els contactes entre parlants d'una mateixa llengua en els seus estats i la promoció de la cooperació entre fronteres. En aquesta línia, també la disposició addicional segona de la Llei de política lingüística preveu la signatura de convenis, acords i tractats entre Generalitat de Catalunya i les altres comunitats autònomes amb llengua pròpia coincident o amb els estats andorrà, francès i italià, en què es parla la llen-

gua catalana. Per tant, també en aquest cas, el que aporta la Carta és una major legitimació jurídica transnacional.»

Per tant, si bé la Carta europea no aporta grans modificacions en la situació interna espanyola, sí que suposa, però, un compromís amb rang internacional que és de fet la gran aportació.

Per últim, voldria acabar aquesta conferència fent una breu referència al procediment de ratificació per part de l'Estat espanyol i una foto actualitzada del nivell de ratificació internacional que té actualment la Carta.

Espanya va signar la Carta pocs dies després de la seva aprovació per part del Comitè de Ministres el novembre de 1992. No va ser, però, fins al 9 d'abril de 2001 (nou anys més tard) que es va comunicar la ratificació al Consell d'Europa, i la seva entrada en vigor va ser l'1 d'agost de 2001.

És bo, però, tenir idea de quina ha estat l'argumentació jurídica utilitzada per l'Estat per ratificar-la. Hi ha tres documents que cal tenir en compte:

1. Memòria del Ministeri d'Afers Exteriors
2. Informe del Consell d'Estat
3. Dictamen del Consell General del Poder Judicial, pel que fa als aspectes que afecten l'Administració de justícia
4. Acord del Consell de Ministres

- 1) El Ministeri d'Exteriors, en el seu informe, diu com a conclusió:

«Por lo anteriormente expuesto, esta Dirección General considera conveniente proceder a la ratificación de la Carta Europea de las lenguas regionales o minoritarias, teniendo en cuenta, como resalta el Preámbulo de la Carta, que el derecho a utilizar una lengua regional o minoritaria en la vida privada y pública constituye un derecho imprescriptible, de conformidad con los principios contenidos en el Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos de las Naciones Unidas, y de acuerdo con el espíritu del Convenio del Consejo de Europa para la protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales.

»Madrid, 10 de mayo de 1999»

- 2) El Consell d'Estat va dir en les seves conclusions:

«La Carta Europea de las lenguas regionales o minoritarias, elaborada en el seno del Consejo de Europa, tiene como finalidad, según se señala en el preámbulo, la protección y fomento de dichas lenguas como manifestación de

la diversidad y riqueza cultural de Europa, en el ámbito de los principios de soberanía nacional e integridad territorial.

»Desde dos perspectivas debe subrayarse el carácter político de la citada Carta. Es clara, en primer lugar, la importancia que las estipulaciones contenidas en la misma tienen para la protección de las minorías culturales en Europa.

»En segundo lugar, debe destacarse la vinculación de los compromisos contenidos en la Carta en un principio constitucionalmente reconocido como es el de la protección de la diversidad cultural y lingüística. Dicho principio, al que se refiere el Preámbulo constitucional, se recoge en el artículo 3, dentro por lo tanto, del Título Preliminar. Tal vinculación entre las disposiciones de la Carta y el principio constitucional mencionado, es suficiente, estima este Consejo de Estado, para afirmar la naturaleza política de la Carta.

»Por otra parte, también resulta de aplicación el apartado e) del artículo 94.1 de la Norma constitucional. Son diversos los aspectos de la Carta que inciden en materia legal. Así ocurre, por ejemplo, en lo que se refiere a la utilización de las lenguas en los procesos judiciales, materia regulada en el ordenamiento español en el artículo 231 de la Ley Orgánica del Poder Judicial.

»En mérito de lo expuesto, el Consejo de Estado es de dictamen:

»Que la prestación del consentimiento para obligarse por la Carta Europea de las lenguas regionales o minoritarias requiere la previa autorización de las Cortes Generales.»

3) El Consell General del Poder Judicial, en relació amb els temes de la Carta que afecten l'Administració de justícia, va dir:

«La Carta Europea aborda en su artículo 9 las prescripciones relativas a la Administración de Justicia. La aplicación de las medidas, referidas a las circunscripciones jurisdiccionales donde residan y hablen un número de personas que justifiquen las mismas, debe ajustarse, por otra parte, a la situación de la lengua regional o minoritaria de que se trate. En segundo lugar, se establece la salvedad general de que el Juez o Tribunal no consideren que la utilización de las posibilidades ofrecidas por la Carta constituye un obstáculo para la buena Administración de justicia, es de suponer que atendidas tanto la modalidad procesal de que se trate como las concretas circunstancias del caso planteado (art. 9, núm. 1, párrafo primero de la Carta Europea).

»Debe notarse a este propósito que el criterio expresado es diferente al utilizado por la vigente Ley Orgánica del Poder Judicial, criterio este último que en algunos aspectos puede calificarse de más favorable a los fines de la Carta Europea, si bien en otros aspectos las disposiciones de ésta, particularmente en función de la modalidad de ratificación elegida, pudieran requerir

un nivel de protección mayor para obtener los resultados pretendidos por el texto normativo en proceso de ratificación.

»A este respecto debe señalarse, en primer lugar, que el actual sistema de protección del ordenamiento jurídico nacional español resulta de datos objetivos y es de aplicación general e incondicionada, sin el margen de imprecisión que deriva del amplísimo margen reconocido al arbitrio judicial en el primer párrafo del número 1 del artículo 9 de la Carta Europea. A ello se añaden otros aspectos, como la circunstancia de que se aplica tanto dentro del territorio autonómico como fuera de él, puesto que obliga a traducir de oficio los documentos que deban sufrir efectos fuera de la jurisdicción de los órganos judiciales sitos en la Comunidad Autónoma (núm. 4 del art. 232 LOPJ).

»Sin embargo, el hecho de que la normativa nacional no distinga entre procesos civiles, administrativos, y penales, de un lado, y de otro, la existencia de diversas alternativas, cuya finalidad es precisamente acomodarse mejor a las peculiaridades de cada uno de los ordenamientos internos que pudieran verse afectados por la misma, dificulta, sin embargo, obtener una conclusión unívoca. Cabe con todo analizar las previsiones de la Carta en lo relativo a la Administración de Justicia para avanzar algunas consideraciones al respecto.

»Así, en cuanto a la lengua del procedimiento, la Carta Europea se refiere a asegurar la llevanza de la totalidad del proceso en la lengua regional o minoritaria (también, por tanto, en una lengua oficial “menos difundida”, en la expresión utilizada por la Carta Europea), a opción de una de las partes, como primera de las alternativas ofrecidas a los Estados firmantes, aplicable a todo tipo de procedimientos, tanto penales, como civiles y administrativos, constituye una medida indudablemente más amplia y completa que la mera posibilidad de utilizar la lengua oficial propia concedida por el número 2 del artículo 231 de la Ley Orgánica a Jueces, Magistrados, Fiscales, Secretarios y demás funcionarios de los Juzgados y Tribunales, por más que la salvedad de nuestro ordenamiento interno, relativa a la oposición de alguna de las partes, es menor que la ambigua fórmula obstativa del primer párrafo del número 1 del artículo 9 de la Carta Europea.

»Respecto del derecho del acusado, de nacionalidad española, a expresarse en su lengua propia, aún cuando este derecho ha sido reconocido por el Tribunal Constitucional, al menos en los procesos penales (STC 74/1987), cierto es que con distinto alcance y consecuencias que en el procedimiento administrativo sancionador (STC 2/1987), lo ha sido en términos condicionados al desconocimiento del castellano por parte del imputado, sugiriendo que la presunción derivada del deber constitucional de su conocimiento puede quedar desvirtuada por una “verosímil alegación de ignorancia o conocimiento insuficiente” del mismo (STC 74/1987), como exigencia derivada del artículo 6.3

a) del Convenio Europeo de Derechos Humanos. La garantía de la Carta Europea es, en cambio, incondicionada.

»Por su parte, la garantía penal de que las demandas y las pruebas no se consideren desestimables por el solo motivo de estar redactadas en una lengua regional o minoritaria {art. 9.1 a), apart. l) ii de la Carta}, como también la disposición relativa a la posibilidad de presentar documentos y pruebas en las lenguas regionales o minoritarias, ésta última aplicable a los procedimientos civiles y administrativos, podrían corresponder adecuadamente a la posibilidad de utilizar la lengua propia que la Ley Orgánica del Poder Judicial reconoce a las partes, sus representantes y asesores legales, peritos y testigos (art. 231.3 LOPJ), así como con las facultades de presentación de documentos en el idioma oficial de la Comunidad Autónoma que reconoce la Ley Orgánica (núm. 4 del mismo artículo). En dicha norma puede tener también suficiente cobertura la garantía de permitir a las partes, en la comparecencia personal ante un Tribunal Civil o Administrativo, sin incurrir por ello en gastos adicionales (aparts. b) ii y c) ii del mismo núm. 1 del artículo 9 de la Carta Europea), la utilización de su lengua propia.

»En cuanto al número 2 del mismo artículo 9, relativo a la validez de los documentos jurídicos elaborados dentro del ámbito del Estado, y en lo que al ejercicio de la jurisdicción, sea contenciosa o voluntaria, se refiere, dada la amplitud de las tres fórmulas opcionales ofrecidas por la Carta, tampoco resulta insatisfactoria la actual regulación legal del derecho interno español, puesto que, una vez presentados, podrán sufrir efectos, tanto dentro como fuera del territorio de la Comunidad Autónoma de que se trate, aunque deba procederse a su traducción de oficio fuera del ámbito lingüístico en que se produjeron.

»El artículo 231 de la Ley Orgánica del Poder Judicial, en su actual redacción, aunque en orden a la promoción de los valores lingüísticos de las minorías nacionales pueda admitir mejoras, recogiendo las importantes experiencias derivadas de su aplicación práctica, tales como las que resultan de los Convenios de colaboración suscritos por este Consejo General del Poder Judicial con diversas Comunidades Autónomas en materia de normalización lingüística, distingue, sin embargo, acertadamente entre la utilización de la lengua vernácula por parte de quienes se integran en el poder público jurisdiccional (núm. 2), objetable por alguna de las partes en cuanto le ocasione indefensión, y el derecho de las partes, sus representantes, los testigos y peritos a expresarse en su propia lengua, que no permite tal objeción, aun cuando hayan de adoptarse también en este último caso medidas como las de habilitar como intérprete a cualquier persona conocedora de la lengua, medida que denota un notable grado de flexibilidad y realismo legislativo (núm. 5). En efecto, las garantías de audiencia, contradicción e interdicción de la indefen-

sión, exigibles tanto en causa penal como civil conforme a los artículos 5 y 6 del Convenio Europeo para la Protección de los Derechos Humanos y Libertades Fundamentales, con las peculiaridades respectivas de uno y otro procedimiento, pueden padecer también a causa de la utilización incondicionada y excluyente de una a otra lengua, por lo que es necesario un principio de ponderación de los intereses en presencia.

»Por su parte, la obligación de hacer accesibles en las lenguas regionales o minoritarias, así como en las lenguas oficiales menos difundidas, los textos legislativos nacionales más importantes y aquellos que se refieren en particular a los hablantes de dichas lenguas (núm. 3 del art. 9 de la Carta Europea), es ciertamente compatible con nuestro derecho interno, si es que no era ya en la actualidad exigible desde el plano de los valores constitucionales superiores de respeto a nuestro patrimonio lingüístico y cultural, con independencia de que también la ratificación de la Carta Europea pueda servir de ocasión para adoptar las medidas legislativas y administrativas necesarias para ello.

»En este sentido, la disponibilidad de medios técnicos, de grabación, reproducción y, por supuesto, de traducción, resultan absolutamente indispensable para que la satisfacción de las legítimas finalidades de la Carta Europea no comporten la producción de dilaciones indebidas en el proceso, al tiempo que será preciso desplegar un importante esfuerzo adicional, al que se viene ya realizando, en el terreno de la formación idiomática de cuantos intervienen en los procesos dentro del ámbito jurisdiccional autonómico.

»Es importante resaltar, por último, que determinadas disposiciones de la Carta Europea relativas a las autoridades administrativas y servicios públicos (art. 10), particularmente cuando de ejercitar potestades gubernativas y no puramente jurisdiccionales se trata, pueden ser también aplicables a los órganos de la Administración de Justicia.

»Como conclusión de lo expuesto puede, pues, afirmarse que el ordenamiento jurídico interno vigente en esta materia, traducido esencialmente en los preceptos de la Ley Orgánica del Poder Judicial se ajusta, en términos generales, a las exigencias de la Carta Europea, con independencia de que, teniendo en cuenta las opciones reconocidas al legislador en esta materia por la propia normativa supranacional, en función, por tanto de los términos de su ratificación, deba procederse a la revisión de algunos aspectos de la actual normativa, siempre de modo que se vean adecuadamente compatibilizados las exigencias derivadas del acceso a la tutela judicial, con el interés público y los derechos e intereses de las demás partes.»

4) I, per últim, el Consell de Ministres quan diu:

«La Carta Europea de las lenguas regionales o minoritarias, fue firmada por España “ad referendum” el día que se abrió la firma, 5 de noviembre de 1992, junto a diez países más. En la actualidad, son 19 los países que han firmado ya la Carta y 8 los que la han ratificado, entrando en vigor el 1 de marzo de 1998.

»El objetivo de esta Carta es proteger las lenguas regionales o minoritarias históricas de Europa, de las que algunas corren el riesgo de desaparecer con el tiempo, contribuyendo al mantenimiento y al desarrollo de las tradiciones y las riquezas culturales de Europa, y considerando que el derecho a utilizar una lengua regional o minoritaria en la vida privada y pública, constituye un derecho imprescindible, de conformidad con los principios contenidos en el Pacto Internacional de derechos civiles y políticos de las Naciones Unidas, y de acuerdo con el espíritu del Convenio del Consejo de Europa para la protección de los derechos humanos y de las libertades fundamentales.

»La Carta pretende subrayar el valor de lo intelectual y del plurilingüismo, y considera que la protección y el fomento de las lenguas regionales o minoritarias no debería hacerse en detrimento de las lenguas oficiales y de la necesidad de aprenderlas, representando una contribución importante para la construcción de una Europa basada en los principios de la democracia y de la diversidad cultural, en el ámbito de la soberanía nacional y de la integridad territorial.

»Según manifiesta el Ministerio de Administraciones Públicas en su informe sobre la incidencia en el gasto: “dado que la entrada en vigor de la Carta no supone la aceptación para el Estado de ningún compromiso, además de las ya existentes en esta materia, no se prevé ninguna incidencia en el gasto público como consecuencia de su aplicación”.

»La declaración de España está basada en una de las nociones aprobadas por el Senado el 24 de marzo de 1998 y el 6 de mayo de 1999, y con el beneplácito de los Ministerios de Administraciones Públicas y de Educación y Cultura, de fechas 21 de mayo y 2 de julio de 1999, respectivamente.

»Se propone la adopción del siguiente:

»ACUERDO

»Que el Consejo de Ministros apruebe la firma “ad referendum” del Convenio de referencia y disponga su remisión a las Cortes Generales a efectos de lo previsto en el artículo 94.1 de la Constitución, junto con la declaración de España en relación con el artículo 2, párrafo 2 y el artículo 3, párrafo 1, contenida en la hoja adjunta.»

I acabo fent la relació de països del Consell d'Europa que d'una manera o altra (pel que fa al contingut dels articles acceptats) van complint tot el procés d'aprovació, de signatura i ratificació pels seus respectius estats. Són 16 països d'un total de 44. I més concretament: Armènia, Àustria, Croàcia, Dinamarca, Finlàndia, Alemanya, Hongria, Liechtenstein, Holanda, Noruega, Eslovàquia, Eslovènia, Espanya, Suècia, Suïssa i el Regne Unit. Els altres 28 estan en fases molt diverses en el procés de ratificació.

Per tant, es pot afirmar sense dubtes que la Carta ha estat un pas endavant important en el marc jurídic internacional de protecció de les llengües minoritàries. Que l'Estat espanyol està en un nivell de compliment de la Carta pel que fa a la seva translació a normativa interna correcte en relació amb la majoria de països europeus. I que Catalunya com a comunitat amb dues llengües oficials pot ser un referent a seguir per altres països que vulguin avançar en aquest camí.

Dit això, i en clau interna espanyola, també s'ha de dir que en l'àmbit de l'Administració de l'Estat i de l'Administració de justícia, en particular, encara hi ha molt terreny a recórrer en l'impuls del català com a llengua d'ús habitual en l'activitat judicial. I és farà cada cop més necessària la condició prèvia de coneixement de la llengua catalana per accedir a places de funcionaris judicials, en totes les categories, si no volem establir com a definitiu un sistema de drets imperfecte ja que l'usuari que s'expressa en català parteix a priori amb més dificultats de ser comprès que el qui ho faci en castellà.

Després de més de vint anys d'Estatut i Constitució crec que ja es podria afrontar una reforma de la Llei orgànica del poder judicial que avancés sense reticències cap a aquesta línia. Seria la millor contribució de l'Estat i l'estament judicial a fer normal als tribunals allò que ja és normal al carrer o en altres administracions públiques de Catalunya.

THE CONSTITUTIONAL PERSPECTIVE AND
THE EUROPEAN CHARTER ON REGIONAL
OR MINORITY LANGUAGES

Joaquim TRIADÚ I VILA-ABADAL

The Spanish Constitution of 1978 and the Catalan Statute of Autonomy guarantee the use and protection of regional languages. In the legal arena, provision has also been made for citizens to be attended to and to testify in the official regional language of their respective autonomous communities. Nevertheless, Spanish continues to be used in a majority of situations because doing so avoids problems. The Ministry of Justice and the Generalitat (Autonomous Government) of Catalonia have publicly declared their intention to change this state of affairs and make it possible for the use of the regional languages to be an everyday occurrence.

The Charter (1988) is an international convention whose objective is to protect the languages of territories located inside states having a majority language and to promote the use of the minority language at every level. Each state decides upon the level of protection and dissemination given to these languages. In the legal sphere, the Charter provides that the judge may decide if the use of one of those languages may hinder the proper administration of justice. In the case of Spain, the Charter is not relevant, since Spanish legislation envisages greater powers for the regional languages [than does the Charter].

Spain ratified the Charter in 1992,

PERSPECTIVA CONSTITUCIONAL Y CARTA
EUROPEA DE LAS LENGUAS REGIONALES
O MINORITARIAS

Joaquim TRIADÚ I VILA-ABADAL

La Constitución española de 1978 y el Estatuto de autonomía de Cataluña garantizan el uso y protección de las lenguas regionales. En el ámbito jurídico también se contempla que los ciudadanos puedan ser atendidos y puedan declarar en la lengua regional oficial de la comunidad autónoma correspondiente. Sin embargo, el uso del castellano sigue siendo mayoritario porque de esta forma se evitan problemas. El Ministerio de Justicia y la Generalitat de Cataluña han manifestado su voluntad de cambiar esta situación y posibilitar que el uso de las lenguas regionales sea un hecho habitual.

La Carta (1988) es una convención internacional con el objetivo de proteger y fomentar el uso a todos los niveles de las lenguas minoritarias situadas en estados con una lengua mayoritaria. Cada estado decide el grado de protección y difusión que se dará a estas lenguas en las regiones donde se hablan. En el ámbito judicial, la Carta dispone que el juez puede decidir si el uso de una de esas lenguas puede obstaculizar la administración de buena justicia. En el caso español la Carta no procede porque la legislación española prevé más competencias para las lenguas regionales.

España ratificó la Carta en 1992, pero no se comunicó al Consejo Europeo hasta 2001. Dieciséis de los 44 países europeos ya la han ratificado. Los

but the European Council was not notified of the ratification until 2001. Sixteen of the 44 countries of Europe have already ratified it. The remaining countries are in different phases of the ratification process. Different states show different levels of sensitivity to regional languages. Spain is one of the countries with the most advanced legislation, but in the effort to ensure a greater presence of regional languages, many questions remain unresolved.

demás se encuentran en diferentes fases en el proceso de ratificación. Los distintos estados manifiestan diferentes sensibilidades hacia las lenguas regionales. España es uno de los países con una legislación más avanzada, pero todavía quedan muchas cuestiones por resolver para asegurar más presencia de las lenguas regionales.